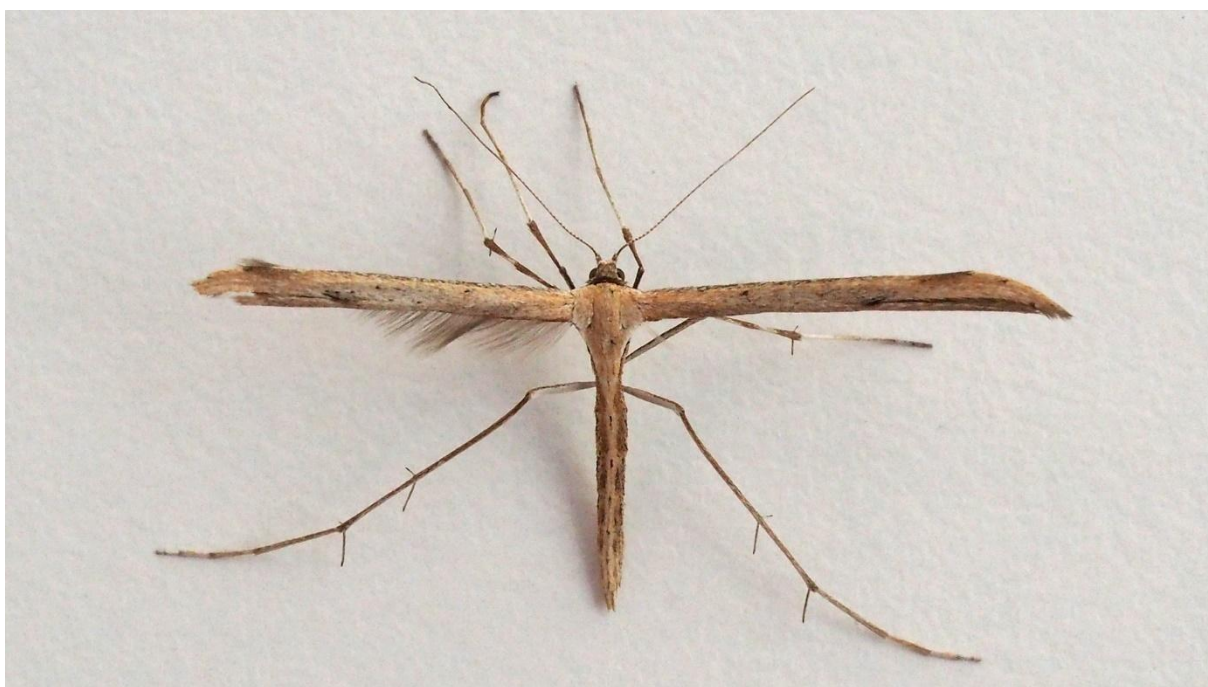

Fluitenkruid

45e jaargang / januari 2026 / nummer 1

Fluitenkruid is een kwartaaluitgave van de
afdeling Woerden van de KNNV

Inhoudsopgave

Van de redactie	2
Bestuur / werkgroepen / e-mailadressen.....	3
Voorwoord van de voorzitter.....	4
Een iconische paddenstoel	5
Rondje Groene Jonker	10
De saprophyten onder ons	13
Knopig helmkruid en haar bezoekers.....	15
Landgoed Bredius: Bijzondere paddenstoelenvondsten in 2025	20
Wietje's wandelwetenswaardigheden	24
Eindejaarsplantenjacht	28
Werken met Waarneming.nl	29
Boekbespreking: Eva Vriend "DE WATERZOOM"	35
Boekbespreking: Dik van der Meulen. Jac. P. Thijsse, Meester in het paradijs en het landschap.	38
Allerlei.....	43
Werkgroepen	44

Nieuwe leden worden ingeschreven na ontvangst van hun contributie.
 NL76TRIO 0320 5896 84 t.n.v. KNNV-afdeling Woerden.
 Beëindiging van het lidmaatschap alleen schriftelijk vóór 1 november.
 De beëindiging gaat dan in op 1 januari van het nieuwe jaar.

Kopij voor het volgende nummer opsturen vóór 1 maart 2026.
Tekst gewoon in "platte tekst" zonder opmaak en indien mogelijk met foto's.
Data van verschijning: januari - april - juli - oktober.

Van de redactie

Het is weer een volle en gevarieerde Fluitenkruid geworden. Met de herfst achter de rug is het logisch dat er wat te vertellen viel over paddenstoelen, zie hiervoor de bijdragen van George de Wrede, Sylvia Klerx en Anja Knijff.

Wietje Daams wandelt veel en vertelt deze keer iets over haar 'wandelwetens-aardigheden'. Jan Nap en Ad van Beers wandelen vooral in voor vogelaars interessante gebieden en vaak wat dichterbij huis. Koos van Brakel heeft de bezoekers van knopig helmkruid onder de loep genomen. En er is een verslag over de Eindejaarsplantenjacht van 27 december te lezen. Helaas heeft deze plantenjacht op 2 januari vanwege sneeuw en hagel niet door kunnen gaan.

Onze KNNV wil t.z.t. op een bijeenkomst wat verder ingaan op het gebruik van Waarneming.nl. Kees Theunis heeft alvast uit de site van Waarneming.nl een handleiding samengesteld. Kan je je al een beetje verdiepen in deze materie en eventueel nog een keer teruglezen.

Er is veel over Jac. P. Thijsse geschreven en ook in 2025 is er een boek over hem verschenen en zelfs in dat jaar een boek over zijn zoon. Henri W. Groeneveld heeft over beide boeken een uitgebreide recensie geschreven.

In 2016 heeft onze KNNV een tentoonstelling georganiseerd over Thijsse en is er in dat jaar zelfs een speciaal uitgave in Fluitenkruid over Thijsse verschenen. Ben je pas na 2016 lid geworden en hierin geïnteresseerd, laat het weten, dan stuur ik het nummer op.

Koos van Brakel

Artikelen voor de redactie opsturen naar koosvanbrakel@ziggo.nl

Foto omslag: Windevedermot (Emmelina monodactyla) eind december (Koos van Brakel)

Bestuur / werkgroepen / e-mailadressen

Bestuur

Voorzitter
Secretaris
Penningmeester en ledenadministratie
Natuurhistorisch secretaris
Algemeen bestuurslid

Kees Theunis
Wietje Daams
Annelies Römer
Ank van Brakel-Hoetmer
Anja van de Weghe

Werkgroepen

Planten- en Insectenwerkgroep (PIWG)

Marijke van Damme-Jongsten
Koos van Brakel
Annelies Römer a.i.
John Mooij en Wietje Daams
Kees Theunis
Anja Knijff-Janmaat
Astrid Somers

Vogelwerkgroep (VWG)
Werkgroep Struinen
Werkgroep Landschapsbeheer
Paddenstoelenwerkgroep KNNV/IVN
Biodiversiteitsteam KNNV/IVN

E-mailadressen

Voorzitter
Secretaris
Penningmeester
Ledenadministratie
Natuurhistorisch secretaris
Webmaster
Redactie Fluitenkruid
Werkgroep Landschapsbeheer
Paddenstoelenwerkgroep KNNV/IVN
Planten- en Insectenwerkgroep
Vogelwerkgroep
Werkgroep Struinen
Biodiversiteitsteam KNNV/IVN

voorzitter@woerden.knnv.nl
secretaris@woerden.knnv.nl
penningmeester@woerden.knnv.nl
ledenadministratie@woerden.knnv.nl
n.h.secretaris@woerden.knnv.nl
webmaster@woerden.knnv.nl
koosvanbrakel@ziggo.nl
landschapsbeheer@woerden.knnv.nl
paddenstoelen@woerden.knnv.nl
koosvanbrakel@ziggo.nl
vogels@woerden.knnv.nl
struinen@woerden.knnv.nl
btwoerden@gmail.com

Websites

Webmaster Yvonne Slagter-Moen
Afdelingswebsite <https://woerden.knnv.nl/>

Redacties

Fluitenkruid: Marijke van Damme / Jan Nap / Koos van Brakel (vormgeving)
Nieuwsbrief: Ank van Brakel / Wiebe Kreton (vormgeving)

Ereleden

Gerard Stout (1914-2012) en Wiebe Kreton

Voorwoord van de voorzitter

Beste Natuurliefhebbers,

Wat een fijn jaar hebben we samen beleefd! Onze KNNV-afdeling Woerden groeit en bloeit: met veel plezier mochten we zo'n twintig nieuwe leden verwelkomen. Samen hebben we onze passie voor de natuur volop kunnen beleven. Van de landelijke opening van de **Week van de Biodiversiteit** tot het bekijken van de prachtige film **'Vergeten leven van Nederland'** in de bioscoop, en van een succesvolle midweek tot een spectaculaire **nachtvlinderestafette** – het was een jaar vol natuurervaringen en mooie ontmoetingen.

En het mooie nieuws: 2026 belooft nóg bijzonderder te worden! De KNNV viert haar 125-jarig bestaan. Daar sluiten we met onze activiteiten zoveel mogelijk bij aan.

We starten het jaar met een actieve nieuwjaarsbijeenkomst, waarin onze werkgroepen zich zullen presenteren. Ook organiseren we dit jaar voor het eerst een **floracursus samen met Floron**. Op **17 mei** nodigen we iedereen uit voor ons eigen natuurfestival in het kader van de **Week van de Biodiversiteit**. Het wordt een dag vol ontdekking, ontmoeting en plezier in de natuur – iets waar je absoluut bij wilt zijn!

Ik nodig iedereen van harte uit om in 2026 actief mee te doen, mee te ontdekken en samen de natuur te vieren. Laten we er met z'n allen een bruisend en onvergetelijk jaar van maken!

Met enthousiaste groet,
Kees Theunis
Voorzitter KNNV Afdeling Woerden

Een iconische paddenstoel

George de Wrede

Als kind hebt u 'm al bezongen! "Ojee.....waar gaat dit heen?" hoor ik u denken. Ik heb het over dat kinderliedje met die grote paddenstoel, rood met witte stippen, waar kabouter Spillebeen op zat te wippen.....Weet u het weer?

Vermoedelijk had u in uw jongste kinderjaren niet meteen de Nederlandse, noch de wetenschappelijke naam paraat maar stond het beeld wel voorgoed op uw netvlies. Ik heb het over de vliegenschwam of *amanita muscaria*.

Uiteraard valt niet uit te sluiten dat u opgroeide in een 'Jac. P. Thijssen-achtige familie' en dat u qua kennis ruimschoots voorliep op uw leeftijdgenoten. Mogelijk had u hierdoor al snel door dat die witte stippen slechts restanten waren van het algemeen omhulsel, waarin de paddenstoel opgesloten zat, voordat hij uit de grond omhoogkwam.

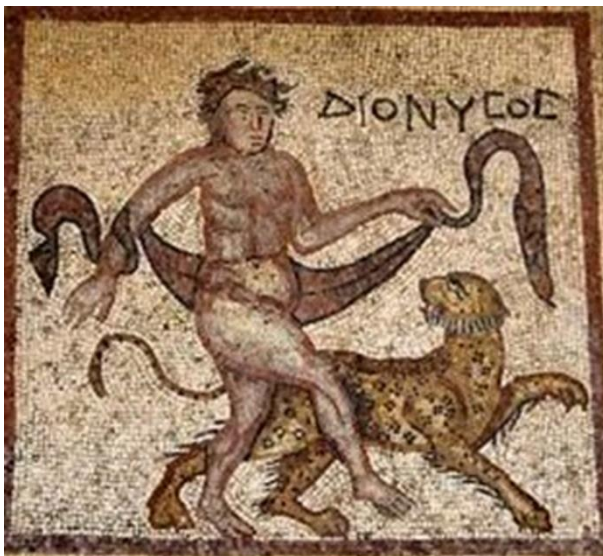

Uw belangstelling voor paddenstoelen kan vanaf dat moment zijn gewekt. Mogelijk hebt u zich er pas op latere leeftijd in verdiept. Hele volksstammen kennen nu wel die iconische verschijningsvorm maar weten verder weinig van paddenstoelen. Bij u ligt dat, als doorgewinterde natuurliefhebber en lezer van *Fluitenkruid*, natuurlijk anders.

Ik zal u in het onderstaande daarom niet vermoeien met informatie over schimmels, mycelium of sporen. Ook de ecologie met betrekking tot de symbiose of de afbraak van organisch materiaal zal in dit artikel geen gespreksonderwerp zijn. Maar wat wordt dan de insteek van dit artikeltje?

Welnu, paddenstoelen hebben een rijke geschiedenis in mythologie en folklore. Sommigen hebben medicinale eigenschappen en worden gebruikt in de geneeskunde. Ik wil het graag om die reden met u hebben over een aantal interessante wetenswaardigheden op dit gebied.

Bepaalde soorten zijn giftig en dodelijk. Toch heeft dit nooit enig beletsel gevormd om met paddenstoelen in de weer te zijn. In Europese folklore kennen we verhalen over feeën en elfjes die zouden dansen en feesten onder de mysterieuze paddenstoelen. Denkend aan de heksenkring worden ze gezien als magische cirkels waarbinnen magie en rituelen worden uitgevoerd. In dit verband kunt u ook denken aan Sjamanistische handelingen waarbij paddenstoelen worden gebruikt om een geestelijke reis te maken en zo inzicht

De Griekse god Dionysus

te krijgen in de wereld van de geesten.

Een aantal soorten bevat hallucinogene stoffen die daadwerkelijk kunnen leiden tot veranderende bewustzijns-toestanden. De cyclus van leven en dood alsook vruchtbaarheid speelt in verschillende culturen een grote rol. In de Griekse mythologie werd de *amanita muscaria* geassocieerd met de Griekse god Dionysus.

In onze dagen gebruiken sommige mensen paddo's voor recreatieve doeleinden. Gebruikers horen en zien vervolgens dingen die er niet zijn. Gespecialiseerde therapeuten daarentegen werken met psilocybin- paddenstoelen in gecontroleerde omgevingen om patiënten te helpen bij het behandelen van depressie en angst. In het gebruik draait het dan veelal om spirituele groei en zelfontdekking.

In de traditionele Chinese geneeskunde worden paddenstoelen al eeuwenlang gebruikt om verschillende gezondheidsproblemen te behandelen. Bij de medicinale eigenschappen gaat het om het immuunsysteem, antioxidanten en ontstekingsremmend. Soorten als reishi (*ganoderma lucidum*) en chaga (*inonotus obliquus*) zouden bijdragen aan immuunmodulatie.

De Noorse god Odin

Sommige recente studies suggereren zelfs, als potentieel voor de geneeskunst, dat bepaalde soorten paddenstoelen anti-kankereigenschappen bezitten.

“Hoe verhoudt het ‘rood met witte stippen icoon’ zich tot bovengenoemde feiten?” vraagt u zich af. Alleen al vanwege de rol van kabouter Spillebeen in het liedje blijkt het folkloristisch element. Voorts wordt de paddenstoel genoemd als ingrediënt van heksenalf.

In de Noorse mythologie wordt de vliegenzwam geassocieerd met de god Odin. Door het gebruik van de paddenstoel zouden de stoerste krijgers in trance geraken.

Een mogelijke verklaring voor de naam is dat het rode vlies op de hoed de stof muscarine bevat. Hiervan kan inderdaad een vliegendodend middel worden gemaakt.

Het latijnse woord voor vlieg is musca. Andere stoffen die de paddenstoel bevat zijn: muscimol, muscazone en iboteenzuur.

Bij inname van dit laatste bestanddeel is de werking opwekkend omdat het je hersens actiever maakt. Het is echter ook giftig en belastend voor vitale organen als lever en nieren. Als de vliegenzwam op de juiste wijze wordt bereid verliest hij zijn giftigheid en kan deze gegeten worden. De smaak zou nootachtig zijn. Als u het wilt uitproberen hoor ik te zijner tijd graag uw bevindingen!

Rest er nog een tweetal prangende vragen te beantwoorden: Waarom is juist de vliegenzwam een icoon geworden en bijvoorbeeld het vuurzwammetje niet?

Trippen op paddo's

En wie is eigenlijk vader Langbaard die in het liedje naast kabouter Spillebeen figureert?

Ik denk dat de combinatie van het beeld en het liedje als 'oorwurm' zorgen voor de brede (h)erkenning. Om dezelfde reden gebruiken reclamemakers ook graag kinderliedjes in combinatie met hun producten. Naast herkenbaarheid en doelgroepbereik is de emotionele connectie van belang. Kinderliedjes kunnen zowel kinderen als volwassenen aanspreken.

Vader Langbaard is een personage uit het kinderliedje "Op een grote paddenstoel". Hij is de autoriteitsfiguur die kabouter Spillebeen terechtwijst omdat hij te wild aan het wippen is op de paddenstoel. Wanneer de paddenstoel dreigt stuk te gaan, komt vader Langbaard aan en zegt hij luid: "Moet dat stoeltje ook kapot? Spillebeen, schei uit!"

In hoeverre het liedje nog bekend is bij de huidige Tik-tok generatie weet ik niet. Maar het staat u vrij om kennis door te geven aan uw eigen (achter) kleinkinderen.

Het bestuderen van die iconische paddenstoel in de vrije natuur hoort daar natuurlijk bij. De associatie tenslotte, tussen paddenstoelen magie en mystiek, is een fascinatie die al eeuwenlang bestaat. Vermoedelijk zal deze, tot in lengte van dagen, blijven inspireren tot het vertellen van verhalen.

Op een grote paddenstoel

Folk song from Belgium

Op een gro - te pad-des-toel, Rood met wit - te stip - pen, Zat ka-bou-ter Spil-le-been,
Heen en weer te wip - pen. Krak, zei toen de pad - des - toel,
Met een die - pe zucht, Al - le - bei de beent - jes, Hoe-pla in de lucht!

© bethsnotes.com

Maar kabouter Spillebeen
Ging toch door met wippen.
Op die grote paddestoel,
Rood met witte stippen.
Daar kwam Vader Langbaard aan
En die zei toen luid:
"Moet dat stoeltje ook kapot?
Spillebeen, schei uit!"

Bronnen

Geraadpleegde bronnen zijn afkomstig van internet en/of relevante gepubliceerde artikelen. De informatie over de vliegenzwam kunt u nalezen op de website <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vliegenzwam>

Beeldrecht

Afbeeldingen die ik vond op internet van kabouter Spillebeen en vader Langbaard (met de paddenstoel die krak zegt) zijn overwegend licenteerbaar. Dat betekent dat u om die reden geen illustratie aantreft in deze tekst. De overige afbeeldingen komen uit het publieke domein en zijn rechtevrij.

Kabouter Spillebeen?

Rondje Groene Jonker

Jan Nap

Groene jonker

Het was alweer een tijdje geleden dat Ad en ik naar de Groene Jonker waren geweest. Vandaag 5 november moest het maar eens gebeuren. Het weer was ontzettend goed gestemd; twaalf graden oplopend naar zestien! Met een heerlijk zonnetje was het prima vogelen. Om negen uur in de ochtend klaptten wij de statieven open en monteerden de telescopen erop. We begonnen onze tocht bij parkeerplaats 'De Smient'. Voordat we beginnen met het sjouwen van de scopen; eerst luisteren. Horen is ook noteren. De eerste vogels die genoteerd konden worden waren: **roodborst, winterkoning, kauw, grauwe gans en vink**. Zo dat schiet al lekker op. Op 3 november 2019, tijdens een KNNV-excursie, hadden we 45 soorten vogels gespot. Tja, dat aantal willen wij vandaag ook zeker halen. Liefst één meer!

Telescoop en verlandingsproces

We liepen via een wildrooster het gebied in. Wat ons opviel, aan de rechterkant van het pad was geen plasdras meer te bekennen. Alles was dichtgegroeid met riet en gevederd tandzaad. Ook toen we wat verder liepen was het water wel honderd meter 'opgeschoven'. Je hebt nu echt een telescoop nodig om de vogels goed te zien. Door de scoop zagen we

vooral veel **wintertalingen** met hier en daar wat **smienten**, verderop wat witte vlekken die eruit sprongen, bergeenden. In het riet hoorden we de **Cetti's zanger**, een onopvallend bruin vogeltje. Een vogel die vanuit Frankrijk naar het noorden is opgeschoven en zo de laatste tien à vijftien jaar in ons land terecht is gekomen.

Verlandingsproces door gevederd tandraad

Bij de houten bank op de uitkijkheuvel hebben we een mooi uitzicht. De lijst werd aangevuld met **nijlgans**, **grote zilverreiger**, **blauwe reiger** en **kolgans**. Ook hoorden we een speenvarken gillen, juist ja, een **waterral**. De koffiestop deden we bij de Groene Hart-bank, deze staat midden in het gebied.

Kuifeend

Speculaasbrokken en zelfgebakken cake werden tevoorschijn getoverd. Tijdens onze pauze zagen we achter ons een paartje **kuifeenden** dobberen. Langs de kant in het riet een stuk of tien wintertalingen en vier krakeenden. De meeste eenden begonnen hun eclipskleed al kwijt te raken, het prachtkleed kwam al tevoorschijn. Het eclipskleed begint bij

de meeste eenden in september en duurt tot half november. Ze zijn dan in de rui, kunnen niet vliegen. Vandaar dat hun verenpak, ook de mannen, bruin gekleurd is. Een goede schutkleur! Tijdens onze koffiestop, keken we met de

Ruygeborg 2 in aanleg

telescopen over het riet heen naar een plas verderop. Waar we nu over het riet kijken was vorig jaar nog water. Het groeit dus aardig snel dicht. Halverwege onze tocht zagen we in de verte de bulldozers en grijpmachines aan het werk.

Ruygeborg 2 wordt er aangelegd. Een nieuw natuurgebied dat de **Groene Jonker** met **Ruygeborg 1** en de **Nieuwkoopse Plassen** verbindt. Volgens de planning zou het eind maart klaar moeten zijn. Ik ben er eind november even wezen kijken. Vanaf het fietspad Molenweg zag ik wat dijkjes en zelfs al een wandelbruggetje. Dus dat wordt nog wat.

We vervolgen onze tocht en komen zo bij de twee bankjes tegenover de dierenbegraafplaats. Hier heb je altijd een mooi uitzicht over het gebied. We konden een paartje **roodborsttapuiten** aan de lijst toevoegen. Terug, vlak bij de parkeerplaats hoorden we, tjak, tjak, tjak.... juist ja, **kramsvogels**. Paar weken terug, ergens eind oktober, zag ik er wel tweehonderd! Tussen de groep ook **koperwieken**. Dat was langs het Botsholsepad, naast de werkschuur van Natuurmonumenten. Aan de overkant van de sloot staan lijsterbessen en Gelderse roos. De kramsvogels en de koperwieken deden zich tegoed aan de vele bessen die er aanhingen en zo kon ik ze van heel dichtbij observeren. Het was van hap slik, weg bes!

Terug naar de Groene Jonker. Bij de parkeerplaats aangekomen even de balans opmaken. Onze score van vandaag was 39. Redelijk in de buurt van het aantal waarnemingen in 2019, toch? Voor ons was het weer een geslaagde dag.

Landschapsfoto's Jan Nap
Foto Roodborstje Dammis van 't Zelfde
Foto Kuifeend Koos van Brakel

De saprophyten onder ons

Tekst en foto's Sylvia Klerx

Een schimmel zit op je oude brood of op een mandarijn die te lang op de fruitschaal heeft gelegen. Vaak zijn ze wit, maar als het rottingsproces te lang heeft geduurd, gaan ze sporen vormen en verandert vaak de kleur in bijv. blauwpaars of geel. Die kleur is afhankelijk van de soort schimmel. Het rottingsproces is heel belangrijk in de natuur, want schimmels (en bacteriën) ruimen al het natuurlijke afval zoals bladeren en dode dieren op. Ook dood hout wordt verteerd al duurt dat wel enig jaren voordat een dikke stam is verteerd. Ze krijgen dan ook hulp van allerlei medebewoners zoals insecten. De groep van de schimmelige afvalverwerkers noemen we **saprophyten**.

Vaak leven die saprophyten in de grond en ze komen overal in de natuur voor. Ze zijn ontzettend belangrijk voor het ecosysteem, want niet alleen ruimen ze dood biologisch materiaal op, maar zorgen er ook voor dat de bouwstoffen in de bladeren of hout weer worden afgebroken tot opneembare mineralen voor de levende natuur.

Echte tonderzwam

Sommige van die schimmels in de grond vormen speciale vruchtlichamen om hun sporen te maken. Ze vormen paddenstoelen. En die kunnen er in allerlei vormen zijn. Soms met een hoed op een steel, zoals we ons paddenstoelen voorstellen, maar vaak ook in andere vormen, zoals een gesloten bolletje (Gele aardappelbovist)

of iets dat lijkt op een dood oor aan een tak (Echt judasoor). Ook is er een zwam die andere paddenstoelen verteert o.a. de Gele zwameter. Die is eerst alleen wit en vormt later gele sporen.

De **Echte tonderzwam** leeft als parasiet op verzwakte beuken en berken en blijft leven nadat de boom is afgestorven. Hij leeft dan **necrotroof** door en breekt de lignine (houtstof) in houtige cellen af. Het aangetaste hout voelt zacht aan en is kruimelig en witachtig. We noemen dat witrot. Vaak manifesteert zich dan al de paddenstoel aan de stam als een dik hoefijzer-vormig uitsteeksel. De zwam leeft zo enige jaren van het dode hout. In het

voorjaar is de hoed vaak wit van de vrijgekomen sporen aan de onderzijde van de hoed. Uiteindelijk valt de boom om en de paddenstoel valt mee en zijn sporenvormend vlak is nu zijdelings gericht. Maar de zwam groeit door en maakt nieuwe sporenvormende lagen met weer de goede zijde naar onderen. We noemen dat **geotropie**.

Rupsendoder

Een andere bijzondere zwam is de **Rupsendoder**. Er zijn verschillende schimmels die insecten doden en van insecten leven. Vaak zorgen ze ervoor dat het nog levende insect eigenaardig gedrag gaat vertonen en bijvoorbeeld in plaats van weg te kruipen juist bovenaan een stengel gaat zitten om zo een makkelijke prooi te zijn voor vogels. Ze vertonen dan vaak zombie gedrag. Bij de rupsendoder wordt de rups van een vlinder geïnfecteerd door het eten van besmet plantenmateriaal. Daarna verpopt de rups zich en kruipt weg in de grond. De schimmel groeit in en op de pop en doodt deze. Uit de grond komt een 2-4 cm hoog steeltje met een oranje top, waar nieuwe sporen uit vrij komen. Zo'n steeltje blijft enkele weken staan. In de Haeck hebben we zo'n drie jaar op dezelfde plek een rupsendoder kunnen vinden en daarna kwam de zwam niet meer op. We gaan ervan uit dat het 'voedsel' verteerd is en de zwam is 'verhuisd'. Tenslotte zijn de sporen vrijgekomen en die hebben mogelijk een nieuwe rups kunnen infecteren.

Ook dit is een rupsendoder (red.)

Knopig helmkruid en haar bezoekers.

Koos van Brakel

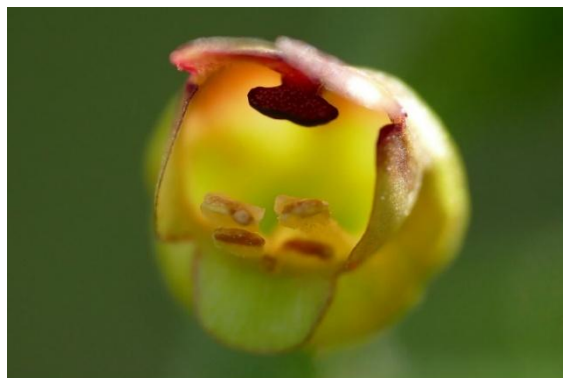

Dat je ook in je eigen tuin interessante waarnemingen kan doen had ik al eens eerder beschreven in Fluitenkruid. Soms hoef je hiervoor niet ver te gaan, gewoon in je eigen tuin. Zowel de bosandoorn en de vuilboom hebben interessante bezoekers. Maar deze keer wil ik iets vertellen over mijn waarnemingen op knopig helmkruid.

Knopig helmkruid (*Scrophularia nodosa*) is bepaald geen opvallende plant en wordt vaak ten onrechte aangezien als onkruid. Maar ga er maar eens voor zitten en dat doe je eerder in je eigen tuin. Dan zie je mooie kleine bloempjes die druk bezocht worden door bijen, hommels, wespen en zweefvliegen. En dat niet alleen, het is vooral de waardplant van een van de leukste kevertjes die ik ken, namelijk de **donkere helmkruidbladschaver** (*Cionus tuberculosus*), zie foto boven. Een snuitkevertje van nog geen halve cm groot en hij verradt zijn aanwezigheid doordat je in de bladeren kleine gaatjes ziet.

Knopig helmkruid

Bloempje knopig helmkruid

Een paar jaren geleden groeiden in onze tuin heel spontaan een paar knopige helmkruidplanten, zomaar tussen de tegels. Maar helaas geen snuitkevers te zien, die zag ik wel in de Pluk- en moestuin van het Landgoed Bredius, dus heb ik er op goed geluk een paar meegenomen. Overigens merkwaardig dat het knopig helmkruid daar vooral langs de oever van de sloot groeit en in onze tuin uitgerekend alleen omhoogkwam tussen de tegels, terwijl er genoeg tuin aanwezig is.

Eigenlijk een beetje de omgekeerde wereld, je haalt toch geen insecten om van je tuinplanten te laten eten, maar het was de moeite waard om het verloop fotografisch vast te leggen. Al gauw zag ik hier en daar wat gaatjes in de bladeren ontstaan en dan weet je dat ze hun plekje gevonden hadden. En dat het zowel mannetjes als vrouwtjes waren bleek later toen ik een soort kleine slakjes ontdekte, ook die maakten kleine gaatjes in de bladeren. Die slakjes begonnen te groeien en al gauw zag je iets wat op keverlarven leek. Ze aten niet alleen van de bladeren maar ook van de knoppen.

Dan zie je de larven groter worden en ook van kleur veranderen, hier en daar verschijnen cocons en zijn de eerste kevertjes uitgeslopen. De 1^e foto, zie vorige pagina, is van eind juli en de laatste van eind augustus. De cyclus van het op een slakje lijkende larve t/m de uitgeslopen fase vindt dus plaats in de zomer. Maar de helmkruidbladschavers overwinteren als imago. Op welke manier heb ik nog niet kunnen achterhalen, maar ik vermoed dat ze dat misschien wel in de stengels van de plant doen. Dus laat de dorre stengels voor alle zekerheid staan in de winter.

Helaas heb ik zowel in 2024 als in 2025 geen helmkruidbladschavers meer aangetroffen in onze tuin, wel genoeg gave planten. Ook op het Landgoed Bredius waren geen snuitjes te zien. Mocht ik ze in het voorjaar tegenkomen dan neem ik er weer een paar mee.

Ik weet nog goed wanneer ik voor het eerst de donkere helmkruidbladschaver zag, dat was in mei 2001 tijdens het LIW-weekeinde in Wellerlooi. We waren in de Hamert en liepen langs het Gelders-Nierskanaal. In tegenstelling tot de benaming 'kanaal' ziet het Gelders-Nierskanaal eruit als een diep gelegen snelstromend beekje. En daar zat een heel klein bol kevertje op een grashalm, niet eens op de waardplant. Jeanne Kuiper, onze snuitkeverexpert, vertelde dat het de **Cionus tuberculosus** was, ofwel de **donkere helmkruidbladschaver**. Het moet je maar toevallig opvallen, want het beestje is zo'n 4 mm groot. Nadien ben ik wat meer geïnteresseerd geraakt in snuitkevers.

Mei 2001 LIW Wellerlooi De Hamert

Mei 2001 LIW Wellerlooi - Cionus tuberculosus

En ze vertelde dat het **knopig helmkruid** de waardplant is van de donkere helmkruidbladschaver. Maar er zijn er nog mee die leven van deze plant en dat zijn de rupsen van de **helmkruidvlinder** (*Cucullia scrophulariae*) en de **kuifvlinder** (*Cucullia verbasci*). Zowel de vlinders als de rupsen lijken op elkaar. Jeroen Voogd en Dick Groenedijk (2009): *"Als waardplanten van zowel de kuifvlinder als die van de helmkruidvlinder worden doorgaans toorts, helmkruid en vlinderstruik genoemd"*.

De rups van de kuifvlinder (boven) heeft 2 vrijliggende zwarte stippen in de gele dwarsband op het 2e en 3e borstsegment. De zwarte stippen zijn bij de helmkruidvlinder (onder) groter en niet helemaal door geel omringt.
(Voogd & Groenendijk 2009)

Rupsen helmkruidvlinder op knopig helmkruid

Copula Cionus 19 juni

Er wordt een eipakketje in een knop gelegd

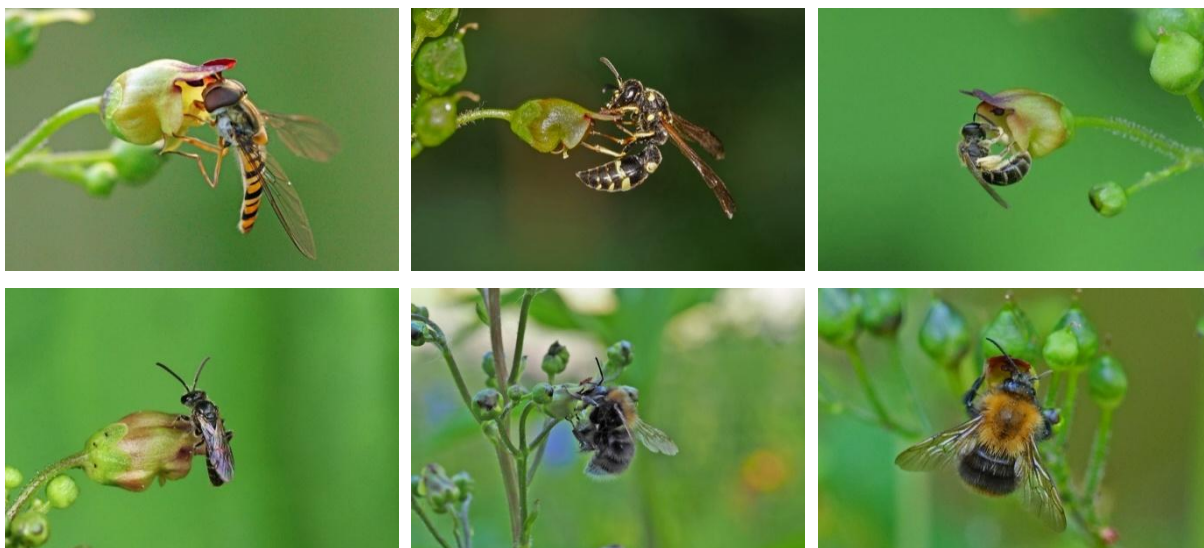
... en daarom heet hij 'bladschaver'

Lissenboorder

Er zijn nog meer van die leuke 'bolle' snuitkevertjes, bijvoorbeeld de **toortsbladschaver** (*Cionus hortulanus*). Deze lijkt veel op de donkere

helmkruidbladschaver. En op de gele lis kan je vaak de **lissenboorder** (*Mononyctus punctum-album*) waarnemen, amper iets groter dan de helmkruidbladschaver, maar wel een stuk vlotter.

Dus het laatste jaar geen 'bladschavers' meer waargenomen, gelukkig bleven wel de nectarliefhebbers komen: zweefvliegen, bijen, wespen (ook de 'limonade-wespen') en hommels. Maar wie weet zie ik ze in 2026 weer terug.

En zo kan knopig helmkruid eruit zien eind september!

Alle foto's Koos van Brakel, behalve de rupsen van de kuifvlinder en helmkruidvlinder (Voogd & Groenendijk - internet) linksboven op de vorige pagina.

Landgoed Bredius: Bijzondere paddenstoelenvondsten in 2025

Tekst en foto's Anja Knijff

Nu al 14 jaar op rij inventariseert de Werkgroep Paddenstoelen het Landgoed Bredius. Het is fijn en doeltreffend om een gebiedje dicht bij huis goed te volgen. Omdat niet iedereen van de werkgroep een specifieke binding heeft met dit gebied, iedereen heeft zo z'n eigen gebiedjes, doe ik dit de laatste jaren meestal met Barry de Vries, soms sluit nog iemand aan. Het landgoed is heel bijzonder wat paddenstoelen betreft. De combinatie van de kleibodem met de oude eikenlanen zorgt voor veel bijzondere, vaak zeldzame soorten. Ieder jaar vinden we nog nieuwe soorten.

Afgelopen jaar hebben we het Landgoed Bredius vijf keer bezocht, met soms een uitgebreide inventarisatie en soms een klein bezoekje. In het voorjaar konden we door omstandigheden niet gaan, maar door het warme weer zullen we niet heel veel gemist hebben. De eerste waarnemingen zijn van **4 augustus**. In een natte zomer laten de kleibossoorten, met name de **myccorhiza-paddenstoelen**, dit zijn soorten die samenwerken met bomen, zich al vroeg zien, zoals **russula's**, **boleten** en **vezelkoppen**. Al met al zijn deze dag 25 soorten gevonden. Je zult ze misschien weleens gezien hebben in het Bredius, die grote boleten, vaak in groepen. Als je het stiltegebied inkijkt vallen ze echt op. Dit is de **Wortelende boleet**, een oude bekende in het Bredius die het steeds beter doet omdat het een soort is die geen problemen heeft met de steeds warmere zomers. Dit gaat wel een beetje ten koste van andere soorten, die meer betekenen in hun samenwerking met de eiken die hier staan. Maar gelukkig vinden we ook nog steeds de zeldzame **Netstelige heksenboleet**, en de laatste jaren ook de **Smalsporige heksenboleet**. Deze twee lijken veel op elkaar, maar zoals de naam al zegt zijn de sporen van laatstgenoemde smaller.

Op **19 september** brachten we een tweede bezoek, eigenlijk een voorloopronde voor de NMV-excursie (inventarisatie) van 22 september. Ook weer goed voor zo'n 25 soorten, deels natuurlijk overlap met het vorige bezoek. Leuke waarnemingen waren onder andere de zeldzame **Wortelende champignonparasol**.

Wortelende champignonparasol

Goudporieboleet

Goudporieboleet

Ik had deze soort in de week ervoor ook al waargenomen op de Hollandse Kade in Kamerik en kwam na onderzoek op deze naam uit, maar het zou een soort zijn van de zandgronden, dus twijfel. Tot mijn verbazing zag ik deze soort ook op verschillende plekken in het Bredius en daarna ook nog in andere gebieden. Bij de NMV- excursie kreeg ik bevestiging van mijn waarneming van Emma van de Dool, de districtscoördinator van de Mycologische vereniging. Blijkbaar was het een gunstig jaar voor deze soort. Een andere leuke vondst was de **Goudporieboleet**. Hij zou mij niet opgevallen zijn omdat hij, zeker als hij iets verouderd is, van bovenaf wel lijkt op onze Heksenboleten. Maar dit (verse) exemplaar was al deels omgevallen, zodat de felgele buisjes aan de onderzijde goed zichtbaar waren. Later in het jaar vonden we nog een exemplaar. Ook heel bijzonder, maar in het Bredius elk jaar aanwezig, is de **Kersrode boleet**. Dit is een klein mooi boleetje met de wetenschappelijke naam *Aureoboletus gentilis*.

Roodnetboleet

Op **22 september** hadden we dus een NMV-excursie met maar liefst 8 personen. Altijd fijn om er goede mycologen bij te hebben, want het onderzoek wat wij doen om soorten op naam te brengen kost ontzettend veel tijd. Enkele leuke soorten die we vonden: een **Splijthoedhertenzwam**, een soort van de klei, evenals de **Bruine pelargoniumvezelkop**, een

Groene berkenrussula en een **Roodnetboleet**. Deze laatste soorten zijn nieuw in het Bredius. Deze dag werden er zo'n 50 soorten gevonden.

Ook op **18 oktober** maakten Barry en ik weer een rondje. Leuke waarnemingen waren de **Nevelzwammen** bij de ingang Oudelandseweg, bij Laurium. Daar vlakbij staan ook ieder jaar de dodelijk giftige **Groene knolamanieten**.

Grote oranje bekerzwam

Haagbeukmelkzwam

De Oranjabloesemzwam in het Elzenlaantje behoort tot de vaalhoeden, die een kenmerkende geur hebben. Deze naam doet vermoeden dat het een prettige geur is, maar daarover zijn de meningen verdeeld. Verder vonden we dichtbij de villa de **Oranje bekerzwam**, de **Haagbeukmelkzwam** en waarschijnlijk de **Madeliefjesvezelkop**. Dit is een soort die vorig jaar in Harmelen gevonden is door Brigitte Bloem en gedetermineerd door Lia v.d. Sandt. Een soort die nog niet was waargenomen in Nederland, maar waarschijnlijk over het hoofd is gezien omdat hij erg lijkt op de Witte satijnvezelkop. Bevestigd na DNA-onderzoek door Jaap Wisman (NMV-consul provincie Utrecht). Inmiddels ook gevonden in Linschoten, Over-Holland en waarschijnlijk dus ook in het Bredius. Verder vonden we verschillende **gordijnzwammen**. Deze verschijnen altijd wat later in de herfst. We vonden onder andere **Lila gordijnzwam**, **Gegordelde gordijnzwam**, **Bruine kleibosgordijnzwam** en de **Paarse galgordijnzwam**. In het stiltegebied zagen we de zeldzame **Gewone harpoenzwam**.

Dan het laatste rondje op **31 oktober** samen met Lia, speciaal voor onderzoek naar gordijnzwammen.

Nu vonden we nog de **Witte galgordijnzwam**, de **Purperen gordijnzwam**, **Olijfkleurige gordijnzwam** en de **Kaneelkleurige gordijnzwam**. Dit is maar een fractie van de soorten die we deze herfst hebben waargenomen. Alles wordt ingevoerd in de Verspreidingsatlas. Nieuwsgierig naar de totaalijst van 2025? Die wordt

Kersrode boleet

binnenkort gemaakt voor de mede-waarnemers en voor de beheerders van het gebied. Misschien komt deze ter inzage op de KNNV-website en is ook op te vragen bij de werkgroep. Heb je belangstelling gekregen voor paddenstoelen? Meelopen met een inventarisatierondje kan altijd (op afspraak). Bovendien heeft de Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) twee leuke cursussen, een korte en een lange cursus. Als je één van de cursussen wil doen, geef dit dan aan bij onze werkgroep. We kunnen ondersteuning bieden bij huiswerkopdrachten en speciale excursies organiseren. De NMV heeft een website met gigantisch veel informatie, kijk er eens op. Als je meer wil weten over bovenstaande soorten, bijvoorbeeld de zeldzaamheid en de mate van voorkomen in Nederland, ga dan naar Verspreidingsatlas.nl

Rode lijst soorten: de Rode Lijst is een officiële lijst van planten en dieren die met uitsterven worden bedreigd. De categorieën zijn: verdwenen uit Nederland (VN), ernstig bedreigd (EB), bedreigd (BE), kwetsbaar (KW) en gevoelig (GE). Hier volgen soorten die in bovenstaand artikel genoemd zijn:

Netstelige heksenboleet (<i>Suillellus luridus</i>)	Rode Lijst KW
Smalsporige heksenboleet (<i>Suillellus mendax</i>)	Pas sinds 2014 onderscheiden van de de Netstelige heksenboleet, dus nog niet op de Rode Lijst
Wortelende champignonparasol (<i>Leucoagaricus barssi</i>)	Rode Lijst GE
Goudporieboleet (<i>Hemileccinum impositum</i>)	Rode Lijst BE
Kersrode boleet (<i>Aureoboletus gentilis</i>)	Rode lijst BE
Bruine pelargoniumvezelkop (<i>Inocybe obscuroradia</i>)	Rode Lijst KW
Roodnetboleet (<i>Rubroboletus rhodoxanthus</i>)	Rode Lijst KW
Madeliefjesvezelkop (<i>Inocybe bellidiana</i>)	Zeer zeldzaam (ZZZ) nog niet op RL
Lila gordijnzwam (<i>Cortinarius albobolaceus</i>)	Rode Lijst
Paarse galgordijnzwam (<i>Cortinarius croceocoeruleus</i>)	Rode Lijst KW
Gewone harpoenzwam (<i>Hohenbuehelia atrocoerulea</i>)	Rode Lijst BE

Wietje's wandelwetenswaardigheden

Tekst en foto's Wietje Daams

Wandelen en lekker buiten rondneuzen, mijn meest geliefkoosde bezigheden. De natuur is altijd mooi en zonder leuke plaatjes kom ik alleen thuis als ik mijn fototoestel vergeet mee te nemen. De mobiele telefoon brengt dan uitkomst. Voor foto's hoeft je nooit ver weg en dat geldt ook voor de volgende grappige en mooie plaatjes, die ik jullie – voorzien van bijbehorende toelichting – niet wil onthouden.

In het begin van dit jaar was ik op onderzoek in het gebied tussen Kromme Rijn en Heuvelrug. Een afwisselend en mooi gebied, dat over het algemeen zeer rustig is, omdat je de ingangetjes een beetje moet weten te vinden en die ken ik gelukkig. Op één van de landgoederen kwam ik deze schattige **varkentjes** tegen. Verder lopend door de prachtige

lanen die dit landgoed rijk is kwam ik langs de voordeur van een **kabouterwoning** waar het mos de opening keurig vrijgehouden had. Ze bestaan dus toch echt.

Eind januari was ik een paar daagjes in Doorn; prachtige omgeving, die ik goed ken, maar die toch nooit verveelt, ook niet in de winter. Op advies van Ank ging ik de laatste dag naar het Nationale Bomenmuseum Gimborn, omdat de **Hamamelis** daar in bloei stond. Die nacht had het gevroren en door alle vocht in de lucht was alles dik berijpt; een heerlijk cadeautje van moeder Natuur. De zon brak al snel door op deze schitterende dag, dus de rijp was snel verdwenen. Als je goed kijkt zie nog een restje zitten op deze foto.

Ook tijdens de werkdagen op Landgoed Linschoten is er altijd van alles te zien; naast samen lekker bezig zijn, hoort natuurbeleving ook bij de werkkochtenden, zeker voor mij. Tijdens de koffie viel mijn oog op dit

takje van het **gewei van een reebok**; nader onderzoek leerde mij dat dit deel van het gewei 'rozenstok' genoemd wordt. Weer wat geleerd. Het was heel vers en volgens Marcel, de beheerder van het landgoed, zal het proces waarbij het van de kop van de ree losgekomen

was hem zeker hoofdpijn bezorgd hebben.

Ook weer een koude dag was 18 februari. Wiebe en ik hadden afgesproken om voor te lopen in het stiltegebied van Bredius, als voorbereiding op de jaarlijkse sneeuw-klokjeswandeling. Toen we, gewapend met de sleutel om het bruggetje neer te laten, aankwamen, bleek een vastgevroren tak in de weg te zitten om het bruggetje te laten zakken. Wiebe heeft dit met behulp van een in de fruitschuur gehaalde sloothaak keurig opgelost. Toen de datum van de wandeling, slechts enkele dagen later, daar was, leek de lente al begonnen en was het bijna 20 graden warmer!

Om wat voorwerk voor de midweek van afgelopen zomer te doen, gingen Anja en ik eind maart een paar dagen op stap in de buurt van onze pleisterplaats Gees. Onderweg maakten we een tussenstop in De Wijk voor een bammetje en om de benen te strekken. Ik kende het gebied, Landgoed Dickninge, wel - ben

er in de buurt opgegroeid en kom er voor familiebezoek regelmatig - maar nooit in dit seizoen. Er stonden prachtige stinzenplanten, maar het allermooiste waren toch wel de **holwortels**, velden vol variërend van paarsroze tot wit. We waren in de holwortelhemel

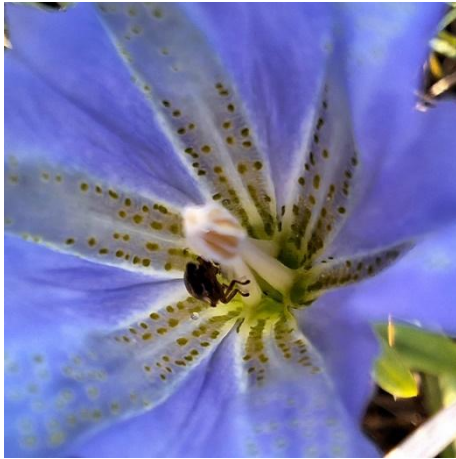
aangeland, een voor ons overweldigende beleving en een aanrader voor ieder die daar in het stinzenseizoen in de buurt is. Een absolute must om te gaan zien. Op de terugweg van dit weekend legden we aan in Zwolle, bij het Engelse werk, en wat denk je: nog meer holwortels en prachtige stinzenplanten, ook een aanrader.

Plantage Willem III is een ruig gebied net achter Elst (Utr), waar ik tijdens mijn uitstapje naar Doorn in januari ook weer eens was wezen kijken. Door Vroege Vogels wist ik dat je vandaaruit ook de Elster Buitenwaarden kunt bereiken, een voor mij nieuw gebied. Midden in de winter was daar natuurlijk minder te zien en na een korte verkenning besloot ik later terug te komen, want zelfs in de winter zag dit uiterwaardengebied er veelbelovend uit. Dat werd begin mei; niet zo'n florissante dag, maar vanwege lichte regen en lagere temperaturen kreeg ik de kans om een prachtige close-up van een stilzittend **icarusblauwtje** te maken. Zodra de zon doorkwam zag ik meer vlinders in dit gebied dat een uitgelezen plek is om van allerlei te zien, voorjaars- en zomerbloeiers, verschillende vogels – zo hoorde ik een raaf – en natuurlijk in de uiterwaarden en de wat uitgediepte stukken veel weidevogels en eenden. Wel op geruime afstand, maar met de verrekijker goed te spotten. Ook één van mijn tips.

In de zomer zocht ik het dichterbij huis en wel de kade die start op de Verlengde Tureluur richting Oudewater (in de Z-bocht) en die uitkomt op de Dubbele Wiericke, vandaar door naar Hekendorp, lunchen bij Goejanverwelle (lekkere kroketjes) en langs dezelfde weg weer terug. Dit is een vrij onbekend wandelpad, waarvan ik weet dat vogelaars uit de buurt het wel kennen. Je waant je hier bijna in het buitenland, want - ondanks het feit dat het in een lange-afstandswandelroute zit - wordt het onderhoud niet altijd even serieus genomen. Best avontuurlijk dus. Op deze dag had het eerder geregend, dus helemaal droog kwamen we er niet door, maar dat kwam later goed, zittend in een lekker zonnetje. Mooi plekje, echte aanrader heel dicht bij Woerden.

De schraalgraslanden van de Meije zijn ook elk jaar aan de beurt, want dichtbij en heel bijzonder. Heerlijke begroeiing, waaronder zonnedauw en ook vlinders zie je hier. Ik was er drie keer, ook een keer met de struingroep. Alle keren prachtige dingen gezien. Dit gebied wordt ook blauwgraslanden genoemd, niet

alleen vanwege de blauwgrassoorten maar ook vanwege andere blauwe bloemen die in dit biotoop voorkomen zoals **klokjesgentiaan** en blauwe knoop. Zo mooi, je wordt er stil van. Van zo'n gentiaan maakte ik een prachtige macro; bij nadere beschouwing zat er nog een klein insect in, met het blote oog niet te zien.

Een herfstbijdrage mag natuurlijk niet ontbreken; begin oktober ging ik met Ank, Koos en Yvonne in de Flevopolder (Horsterwold)

paddenstoelen kijken. Er was voldoende te zien in dit verrassende gebied (tip!): **zalmzwam, wollige bundelzwam, viltig judasoor en heksenschermpje** werden vastgelegd, naast grote hoeveelheden inktzwammen in al hun levensstadia. Ook zagen we struiken met prachtige bessen, w.o. meidoorn en kardinaalsmuts. Als afsluiting klom ik op de uitkijktoren; **Ank bleef beneden** en dat leverde de volgende foto op. De foto van **heksenschermpje met spiegel**, die ik liet liggen en later weer moest ophalen, vertoont gelijkenis met toiletbril, vond ik zelf grappig...

Mijn foto's van ijshaar en die van een door nijlganzen gekraakt ooievaarsnest kon ik niet meer terugvinden helaas. Ijshaar heeft Koos al eens uitvoerig belicht in een vorige editie van Fluitenkruid (met mijn foto's erbij) en die van het gekraakte nest houd je van me tegood, mocht ik hem nog tegenkomen. Mijn thee is koud geworden, dus het wordt tijd voor een glaasje wijn. Daarmee sluit ik mijn relaas af.

Eindejaarsplantenjacht

Koos van Brakel

Madeliefje

Paarse dovenetel

Tuinbingelkruid

Tuinwolfsmelk

Reigersbek

Kransgras

Kluwenhoornbloem

Grote ereprijs

Klein kruiskruid

Op zaterdag 27 december zijn we onder leiding van Norbert Daemen en Wiebe Kreton gestart bij de Rozenbrug en zijn we via de Zandwijkse singel de Schilderswijk ingegaan. Met z'n zessen hebben we straten, tuinen en steegjes afgestruind en de oogst was 29 bloeiende winterse plantjes. Alles is via Obsidentify ingevoerd.

Werken met Waarneming.nl

Kees Theunis

Aan de slag

Welkom bij Waarneming.nl, het online platform waar je al je natuurwaarnemingen kunt vastleggen en onze kennis over de natuur kunt vergroten. Heb je hulp nodig om aan de slag te gaan? Bekijk dan de onderstaande pagina's. Als je vraag hier niet beantwoord wordt, bekijk dan ook onze [FAQ](#)!

[Hoe een account te maken](#)

[Hoe een waarneming toe te voegen](#)

[Hoe een waarneming te wijzigen en verwijderen](#)

[Hoe te reageren op reacties op jouw waarnemingen](#)

[Hoe onze apps te gebruiken](#)

[Hoe het meeste te halen uit jouw account](#)

Hoe een account te maken

Om je waarnemingen te kunnen opslaan, heb je een account nodig op ons platform. Met dit account kun je inloggen op al onze websites en onze apps [ObsIdentify](#) en [Observation](#). Om een account aan te maken op onze website, klik je rechtsboven op 'nieuw account'. Op dit scherm worden verschillende gegevens van je gevraagd.

- Een weergavenaam, die samen met jouw waarnemingen openbaar wordt weergegeven op verschillende pagina's van ons platform.
- Een e-mailadres, dat nodig is om je op de hoogte te houden van eventuele reacties op je waarnemingen. Je e-mailadres wordt nooit openbaar gemaakt.
- Een wachtwoord om mee in te loggen.
- Een keuze voor het type e-mail dat je wilt ontvangen. Je ontvangt altijd de e-mails die nodig zijn om ons platform te laten functioneren, maar je kunt je ook aanmelden voor andere soorten e-mails, zoals updates en nieuws.
- Een validatiecode, om te controleren of je een echt persoon bent. Je moet één toevoegen aan elk van de vier cijfers. Bijvoorbeeld: wanneer de weergegeven code 1234 is, voer dan 2345 in.

Nadat je alles hebt ingevuld, onze servicevoorwaarden hebt geaccepteerd en op "Nieuw account" hebt geklikt, ontvang je een bevestigingsmail met een welkomstbericht. Bevestig jouw e-mailadres door op de link in deze e-mail te klikken. Je bent nu klaar om te beginnen!

Ik ben mijn wachtwoord vergeten

Als je jouw wachtwoord bent vergeten, kun je jouw wachtwoord eenvoudig resetten via [deze link](#).

Hoe een waarneming toe te voegen

Om waarnemingen toe te kunnen voegen, moet je inloggen. Om waarnemingen toe te voegen op een van onze websites, klik je in het hoofdmenu op 'Invoeren' > 'Waarneming'. Je kunt ook een van onze apps downloaden om onderweg waarnemingen op te slaan. Meer informatie over onze apps vind je [hier](#).

Op het scherm 'Voer waarneming in' vind je veel velden waarin je gegevens kunt invoeren. De meeste velden zijn optioneel. Er zijn drie velden die verplicht zijn voor elke waarneming:

- Soort
- Datum
- Locatie

Soort

Het veld 'Soort' begint onze database te doorzoeken naar resultaten die overeenkomen met jouw invoer zodra je drie letters hebt getypt. Kies de soort die je hebt gezien uit in de lijst van resultaten. Als je een soort wilt toevoegen die nog niet in onze database voorkomt, kun je [hier](#) bekijken of deze kan worden toegevoegd.

Weet je niet welke soort je hebt gezien en heb je een foto? Dan kun je onze beeldherkenning gebruiken. Meer informatie over [hoe je deze krachtige tool kunt gebruiken, vind je hier](#).

Datum

Hier voer je de datum van de waarneming in. Als je een afbeelding of geluidsbestand met een datum in de metadata hebt toegevoegd, wordt deze automatisch ingevuld.

Locatie

Je kunt een locatie selecteren door op de kaart te klikken. Je kunt in- en uitzoomen om handmatig de juiste locatie te vinden, of gebruik maken van het zoekveld direct onder de kaart. Door een locatie te selecteren uit de zoekresultaten wordt automatisch ingezoomd op het gebied. Zoeken naar een locatie kan sneller zijn dan volledig handmatig inzoomen. Zoom goed in voordat je op de kaart klikt om de locatie vast te leggen, zodat de locatie zo nauwkeurig mogelijk is.

Je kunt je eigen persoonlijke locaties maken in jouw account. Dat is erg handig als je vaak waarnemingen in hetzelfde gebied vastlegt. [Meer informatie over hoe dat werkt vind je hier](#).

Je kunt ook de breedtegraad en lengtegraad invullen in de velden onder de kaart, als je de exacte coördinaten hebt.

Als je een afbeelding of geluidsbestand hebt toegevoegd met een locatie in de metadata, wordt deze automatisch ingevuld. Controleer of de locatie correct is. Controleer ook het veld 'Nauwkeurigheid' onder de kaart, aangezien dit een verplicht veld is en mogelijk niet wordt ingevuld wanneer de locatie uit een afbeelding wordt gehaald.

Opslaan

Met deze drie gegevens heb je alles wat je nodig hebt om je waarneming op te slaan. Klik op de blauwe knop 'Bewaar' onderaan de pagina om de waarneming in jouw account op te slaan.

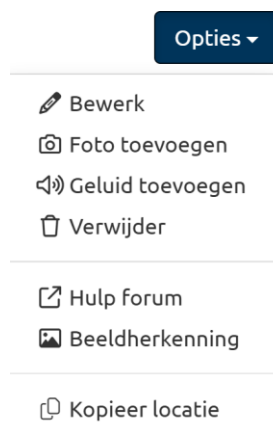
Hoe een waarneming te wijzigen en verwijderen

Een waarneming bewerken

Als je ziet dat bepaalde informatie in een van jouw waarnemingen niet klopt, kun je deze zelf bijwerken.

1. Zoek de waarneming die je wilt wijzigen op in jouw waarnemingslijst en open deze door op de datum te klikken.
2. In deze gedetailleerde weergave zie je aan de rechterkant een blauwe knop 'Opties'. Klik op deze knop.
3. Er opent een lijst met opties. Kies 'Bewerk'.
4. Het scherm om een waarneming te wijzigen opent. Het ziet er net zo uit als het scherm 'Voer waarneming in'. Hier kun je de onjuiste informatie bijwerken.
5. Klik op 'Bewaar' als je klaar bent.

Het is ook mogelijk om waarnemingen in bulk te bewerken met de bulkupload. [Je kunt er hier meer over lezen](#).

Een waarneming verwijderen

Je kunt een waarneming indien nodig ook verwijderen.

1. Zoek de waarneming die je wilt wijzigen op in jouw waarneminglijst en open deze door op de datum te klikken.
2. In deze gedetailleerde weergave zie je aan de rechterkant een blauwe knop 'Opties'. Klik op deze knop.
3. Er opent een lijst met opties. Kies 'Verwijder'.
4. Er opent een scherm met enkele details van de waarneming en een knop om te bevestigen of je de waarneming daadwerkelijk wilt verwijderen. Kies 'Verwijder deze waarneming'.

Hoe te reageren op reacties op jouw waarnemingen

Reageren op reacties

Je kunt op reacties van soortexperts reageren op de pagina van de waarneming zelf. Open de betreffende waarneming door op de link in de e-mail te klikken of door deze op te zoeken in jouw lijst met waarnemingen en op de datum te klikken. Scrol naar beneden en je ziet een opmerkingenveld waarin je jouw bericht kunt schrijven. De validator wordt dan op de hoogte gesteld van jouw reactie en neemt zo snel mogelijk contact met je op.

Reageer niet rechtstreeks op de e-mail. Deze e-mails komen terecht in de algemene inbox van de helpdesk en worden niet gelezen door de soortexpert.

Waarom ontvang ik reacties?

Waarneming.nl is een van de grootste databases met natuurwaarnemingen ter wereld. Om de verzamelde gegevens waardevol te maken voor wetenschappelijk onderzoek, is een zekere mate van kwaliteitscontrole vereist. Hiervoor hebben we een groot team van soortexperts die de waarnemingen controleren. Dit betekent dat je op sommige van jouw waarnemingen reacties ontvangt. Dit kunnen vragen om meer informatie, aanvullingen op jouw waarnemingen of correcties zijn. Je wordt per e-mail op de hoogte gesteld van reacties. Alles wat je moet weten [over validatie](#) kun je hier lezen.

Hoe onze apps te gebruiken

Als je onderweg waarnemingen wilt toevoegen, download dan een van onze apps. Ontdek hier welke app het beste bij je past. Je kunt met hetzelfde account inloggen op elke app en website van Waarneming.nl.

ObsIdentify

Ben je nog nieuw in de wereld van het doen van waarnemingen? ObsIdentify is de makkelijkste manier om meer over de natuur te leren. De workflow is supersimpel: maak gewoon een foto en identificeer wat je ziet met één klik! Je kunt badges verdienen met je waarnemingen, meedoen aan challenges en BioBlitzes en je foto's delen in groepen met familie en vrienden. Heb je vragen over ObsIdentify? [Lees dan onze FAQ](#). Je kunt ObsIdentify [hier downloaden](#).

Observation

Wil je volledige controle over je natuurgegevens? Dan is Observation de app voor jou. Je kunt zelf de soorten kiezen en alle informatie en details toevoegen die je nodig hebt. Observation slaat al je waarnemingen lokaal op je telefoon op, zodat je volledig off-grid kunt gaan en ze kunt uploaden wanneer het jou uitkomt. Je kunt je 'voeg toe' scherm personaliseren door bepaalde waarden vast te pinnen en naar soorten te zoeken in aangepaste gegroepeerde soortenlijsten. Wil je je waarnemingen nog waardevoller maken? Begin dan een sessie en leg je volledige route vast. Je kunt Observation [hier downloaden](#).

Bekijk ook deze [tutorial video](#) over het gebruik van Observation de app.

Hoe het meeste te halen uit jouw account

Er is veel te ontdekken op Waarneming.nl! Naast de basisprincipes van het toevoegen en beheren van je waarnemingen, zoals beschreven op alle 'Aan de slag'-pagina's, hebben we nog veel meer te bieden.

We presenteren alle gegevens die waarnemers verzamelen op verschillende manieren. Ga naar het menu-item 'Ontdek' en bekijk wat anderen hebben gezien. Elke waarneming, locatie, soort en waarnemer is klikbaar. Blijf gerust klikken en ga op een virtuele reis! Misschien ontdek je wel dat een soort die je nog nooit eerder hebt gezien dichtbij is, of dat er een actieve waarnemerscommunity in jouw stad is.

Op je eigen profiel vind je [statistieken van je waarnemingen](#), [lijsten met waargenomen soorten](#) en nog veel meer. [Je kunt gebruikerslocaties toevoegen](#), waardoor het toevoegen van waarnemingen veel sneller gaat. Of [voeg een persoonlijke BioBlitz toe](#) om alles wat je op je favoriete plek ziet bij te houden.

Een geluidsoptname aan je waarneming toevoegen.

Geluidsoptnames kunnen in veel formaten worden opgenomen https://en.wikipedia.org/wiki/Audio_file_format. Bij ons kunt u alleen een geluidsoptname uploaden in het mp3- en wav-format. Als u een geluid in een ander format hebt, kunt u online genoeg sites vinden zoals <https://online-audio-converter.com/> waar u uw geluidsbestand kunt converteren naar een mp3- of wav-bestand. De maximale grootte van een geluidsbestand dat nog naar de site kan worden geüpload, is 10 mb. Uploaden naar de site gebeurt op dezelfde manier als het uploaden van een foto.

Iconen voor waarnemingen en soorten - Waarneming.nl

Voorbeeld hoe een lijst met waarnemingen er uit kan zien. In verschillende kolommen staat informatie over de waarneming. In onderstaande tabellen staat de uitleg van de verschillende icoontjes die door Waarneming.nl gebruikt worden.

Keesino

Naam waarnemer

profiel Waarnemingen Foto's Geluiden Soorten Gebruikersrollen Tellingen Locaties Groepen Alerts

Datum - Datum Alle soortgroepen Alle zeldzaamheden Zoek

Filter Wis filters Als kaart Toon geavanceerd

Selecteer een soort Alle geslachten Alle maanden Alle provincies ☐ Alleen goedgekeurd ☐ Inclusief nulwaarnemingen ☐ Alleen onzeker

Alle validatiestatusen Alle levensstadia Alle activiteiten Alle methodes

Datum ▼	Soort	Aantal	Locatie	
2025-11-07 21:34	▲ Ruwe pissebed - <i>Porcellio scaber</i>	1	Woerden - Molenvliet (Utrecht)	📷 📷 ⋮
2025-11-07 19:35	■ Oranje kruidentmot - <i>Udea ferrugalis</i>	1 imago	Woerden - Molenvliet (Utrecht)	📷 📷 ⋮
2025-11-07 19:34	■ Oranje kruidentmot - <i>Udea ferrugalis</i>	1 imago	Woerden - Molenvliet (Utrecht)	📷 📷 ⋮
2025-11-04 10:24	▲ Gewone Eigenschap waarneming	1 imago, handvangst en in collectie	Woerden - Veldwijk (Utrecht)	📷 📷 ⋮
2025-11-04 10:20	▲ Oestergalwesp - <i>Neuroterus anthracinus</i>	1 gal	Woerden - Natuurplas Breeveld (Utrecht)	📷 📷 ⋮
2025-11-02 13:32	▲ Rozemarijngoudhaan - <i>Chrysolina americana</i> 🌐	1 imago	Woerden - Veldwijk (Utrecht)	📷 📷 ⋮
2025-10-24 11:52	■ Aziatische Hoornaar - <i>Vespa velutina</i> 🌐	1 imago, nest, handvangst en in collectie	Woerden - Schilderswijk (Utrecht)	📷 📷 ⋮

zeldzaamheid

Validatie status

Eigenschap waarneming

Zeldzaamheidsstatus

Icoon	Beschrijving
	algemeen
	vrij algemeen
	zeldzaam
	zeer zeldzaam
	onbekend

Eigenschappen van waarnemingen en soorten

Icoon	Beschrijving
	inheems
	exoot / ingeburgerd / incidentele invoer
	ontsnapt
	onzeker
	vervaagd / verborgen / embargo
	locatie
	heeft een of meer geluiden
	heeft een of meer foto's
	heeft notities
	heeft reacties
	groepssamenstelling
	telmethode
	methode

Validatiestatussen

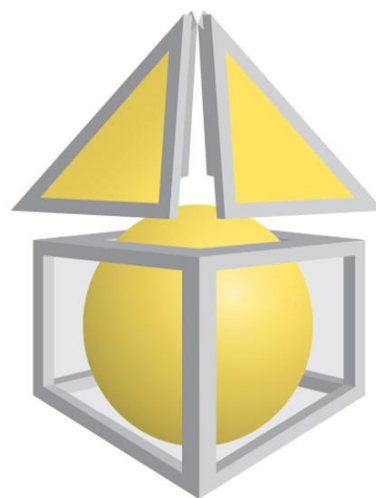
Icoon	Code	Korte beschrijving	Lange beschrijving
	O	onbekend	Waarneming is nog niet gevalideerd.
	J	goedgekeurd (met bewijs)	Waarneming is overtuigend gedocumenteerd met beeld of geluid, of is goedgekeurd door een aangewezen beoordelingscommissie.
	P	goedgekeurd (aannemelijk)	Waarneming is goedgekeurd op basis van kennis van expert (verspreiding, ervaring, eerdere waarnemingen) of andere beschikbare informatie, maar zonder documentatie met beeld of geluid.
	A	goedgekeurd (automatische validatie)	Aanvaard door kennisregels gebaseerd op goedgekeurde waarnemingen of door beeldherkenning.
	I	in behandeling	Validatie in behandeling. In lijsten alleen zichtbaar voor validatoren en de waarnemer.
	N	afgewezen	Waarneming voldoet niet aan criteria voor validatie, is afgewezen door een beoordelingscommissie, of de documentatie laat een andere soort zien. In lijsten alleen zichtbaar voor validatoren en de waarnemer.
	U	(nog) niet te beoordelen	Waarneming kan (nog) niet worden gevalideerd omdat er onvoldoende bewijs is, omdat validatoren het niet eens kunnen worden, omdat de waarnemer onzeker is over de waarneming, of omdat een beoordelingscommissie nog uitspraak moet doen.

Acties bij waarneming

Icoon	Beschrijving
	wijzig waarneming
	voeg foto toe aan waarneming
	voeg geluidsopname toe aan waarneming
	externe link / vraag hulp aan forumleden, met foto's en opmerking
	vraag hulp door beeldherkenning
	e-mail waarnemer
	verwijder waarneming
	verberg foto
	Waarneming indienen bij beoordelingscommissie

Soorten gezien

Icoon	Beschrijving
	Toon waarnemingen op de kaart.
	Toon statistieken.

Stamhuis: Dé Retailbouwer van Nederland

Telefoon 030-241 2880
info@stamhuis.nl

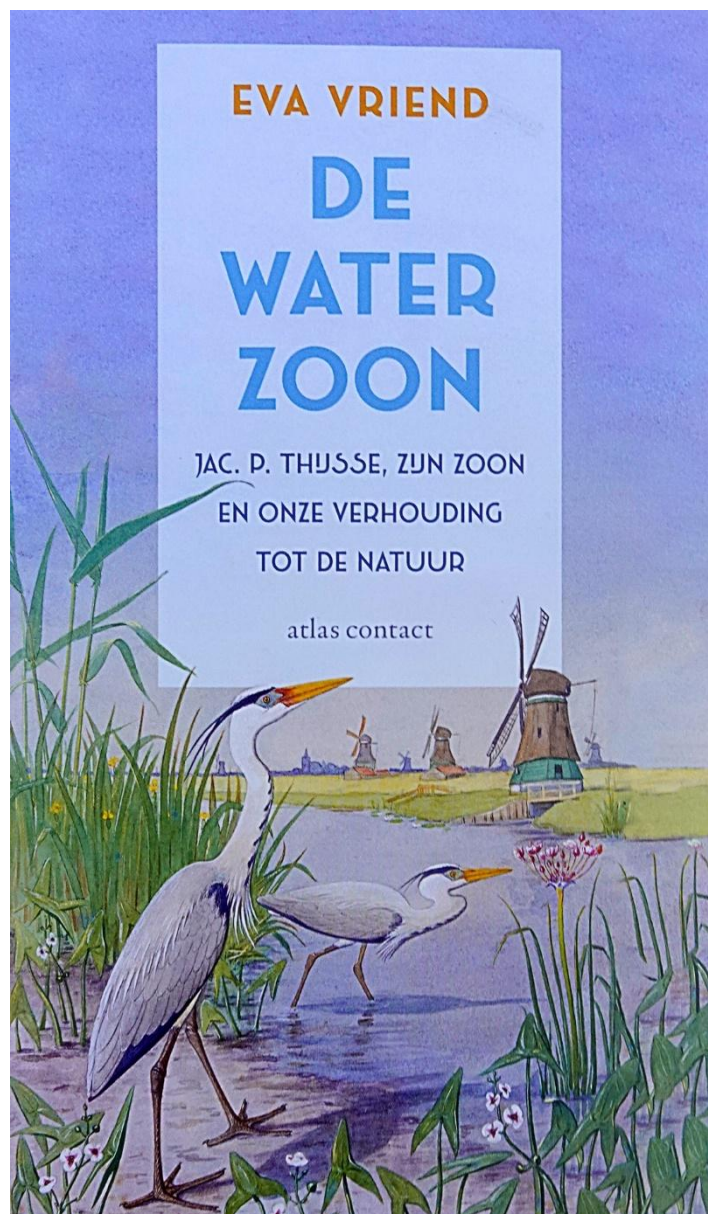
Boekbespreking: Eva Vriend “DE WATERZOOM”

Henri W Groeneveld

**Jac. P. Thijsse, zijn zoon Jo en onze verhouding tot de natuur. 2025, 63 pagina's.
Atlas contact, €7,99**

De Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten bestaat volgend jaar 125 jaar. In 1906 was Jac. P. Thijsse (1845 – 1945) een van de oprichters. Eva Vriend heeft een prachtig boekje over hem en zijn zoon Jo (1893 - 1984) geschreven waarin we in 11 kleine hoofdstukjes het gezin Thijsse leren kennen.

Jac. P. Thijsse trouwde in 1891 Helena Bosch (1876-1938, “Leen”) en kregen 2 zonen: Jo in 1893 en 3 jaar later Ko. Jac.P. was toen al heel druk met natuurbescherming en had in 1901 een wekelijkse rubriek in het *Algemeen Handelsblad* gekregen. De verzorging en opvoeding van beide zoons werd al gauw helemaal de taak van moeder Leen. Vader Jac. P. had toen al een dagtaak aan natuurbescherming. Zeker toen de gemeente Amsterdam het Naardermeer wilde volstorten met huisvuil. Jac. P. heeft privaat geld kunnen krijgen om dat meer te kopen en er daarmee in 1906 een natuur-reservaat van te maken. Zo is de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten ontstaan. Omdat moeder Leen alleen voor de opvoeding van beide zonen stond, heeft zij al gauw een dagboek bijgehouden. En daarin beschrijft zij hoe het in het gezin Thijsse toeging. En moeder Leen had boven alles een diepe wens “als haar beide kinderen later ‘in de wereld wat

geworden waren': dan hoopte zij dat ze de bemoeiingen van 'hunne moeder' zouden herinneren". Dit dagboek van moeder Leen is uiteindelijk in het archief van Jac.P. Thijsse terecht gekomen, dat bewaard wordt in het Allard Pierson Instituut in Amsterdam. ¹⁾

Jo Thijsse doorliep de HBS en bleek een hoog intelligente jongen te zijn en een ster in wiskunde. Hij ging studeren aan de Technische Hogeschool in Delft en werd een Civiel Ingenieur. Maar het was niet makkelijk om na zijn studie een passende baan te vinden. Het was een lastige tijd voor hem en heeft om daar een beetje structuur in te brengen een dagboek bijgehouden. En dat dagboek is uiteindelijk in een krat van IKEA terecht gekomen die zijn kleinzoon Carel bewaarde voor een familiearchief. En in die krat heeft Carel heel veel van de familie Thijsse verzameld.

Na enkele lastige jaren vond hij een baan in de waterbouw en is altijd met grote waterbouwkundige werken actief geweest. Hij maakte carrière onder prof. Lorenz, die altijd een tweede vader voor hem is geweest. Zijn eerste 'grote klus' was de aanleg van de 32 km lange Afsluitdijk die door Cornelis Lely werd ontworpen, daarbij geholpen door de staatscommissie 'Zuiderzee' waar Lorenz de hoofdrol speelde. De Afsluitdijk kwam in 1932 gereed. Vader Jac. P. was een groot voorstander van de Afsluitdijk. Na de 2^e wereldoorlog zou blijken dat de Afsluitdijk een grote ecologische ramp was. *(Teunis Piersma vond het 'een saaie bak met groenig, zoet water zonder getij'. Vandaag zou zo'n dijk niet meer gemaakt worden.)*

Leen was trots op haar man Jac.: hij heeft het publiek de ogen geopend voor de ongerepte natuur, in de volksmond bekend als "woeste grond" (die gecultiveerd moest worden tot nut van de bevolking, het werk van de Heidemaatschappij).

Jac.P. had als levensdoel die vrije natuur ('Woeste Grond') te bewaren en te beschrijven en vooral te begrijpen. Zijn Verkadealbums waren daarbij zeer populaire boeken die massaal in Nederland gekocht en gelezen werden. Zoon Jo maakte carrière onder Prof. Lorenz in waterbeheersing, ontwikkelde een Waterloopkundig instituut in de Noordoost Polder (NOP). Daar is aanleg van de

Flevopolders als productiegronden voor de landbouw ontwikkeld. De interesses van vader Jacques en zoon Jo stonden hier haaks op elkaar. Maar door het beminnelijke karakter van vader Jac.P. hebben deze vader en zoon nooit met elkaar in de clinch gelegen! Heel veel details van beider werkzaamheden zijn in dit fantastische boekje van Eva Vriend in korte hoofdstukjes beschreven.

Jac.P. en zijn vrouw Leen zijn begraven op de Algemene Begraafplaats van Bloemendaal. Op het graf van Jac.P. ligt enkel een laagje vruchtbare aarde en daar groeien enkel planten die 'aan zijn komen waaien'. Zoon Jo wilde bij zijn ouders begraven worden. Hij is schuin tegenover zijn ouders begraven. Het graf van vader draagt 's zomers een weelderig groene vegetatie van wilde planten. Op het graf van zoon Jo groeit niks, op zijn graf ligt enkel een laag duinzand.

1) Het Allard Pierson Instituut beheert, verzamelt, onderzoekt, en ontsluit waardevol en relevant cultureel erfgoed van de oudheid tot heden. Is een onderdeel van de Universiteit van Amsterdam.

Naschrift van Henri.

Ik kampeerde in 1992 twee weken in de Ardennen. Weer thuis mijn tentje op het terrasje in mijn tuintje uitgeklopt, schoongeveegd en opgeborgen. Een jaar later groeit in de voegen van mijn terrasje onder het raam een Wolfskers (Atropa bella donna) In de Ardennen vrij algemeen, maar heb deze plant daar niet gezien (in Nederland alleen in Zuid-Limburg en daar zeer zeldzaam). In mijn tuintje uit enkele zaden opgekomen en komt nog steeds ieder voorjaar op uit wortelstokken. Bloeit dan 's zomers nog steeds zeer rijkelijk en krijgt zwarte bessen als vruchten.

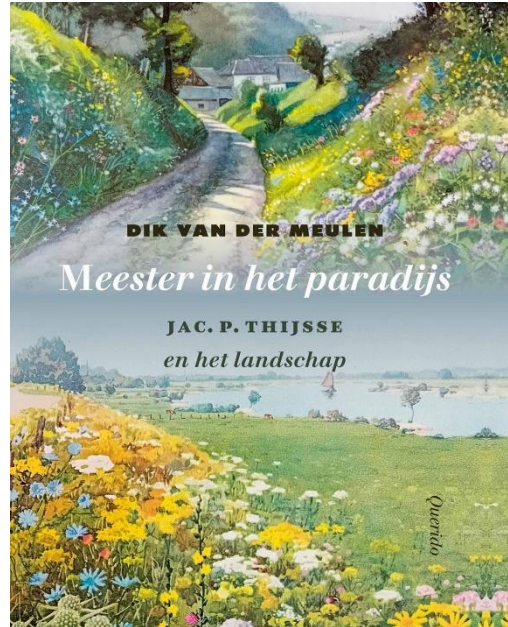
Kreeg toen al snel het idee om geen tuinplanten meer te kopen om in mijn tuintje te planten. Wat erin waait, mag daar groeien, tenzij het zeer grote struiken of bomen worden (heb al meer dan 30 eikenzaailingen verwijderd). Mooiste 'plantaardige asielzoeker' is de rijkbloeiende klimplant Campsis radicans met rode trompetvormige bloemen. In Nederland geen wilde plant, maar afkomstig uit de USA die in Nederland als tuinplant verkocht wordt.

Boekbespreking: Dik van der Meulen. Jac. P. Thijssse, Meester in het paradijs en het landschap.

Henri W. Groeneveld

Querido Amsterdam 2025 442 pp. € 34,99

Dit boek is op de vierde plaats gekomen van de beste boeken die in 2025 zijn verschenen. In 9 hoofdstukken, met 726 notities en 244 referenties heeft Dik van der Meulen het leven en werken van Jacobus Pieter Thijssse, (26 juli 1865 – 7 januari 1945) tot in details beschreven. Hij is in Maastricht geboren en zijn vader was beroepsmilitair, die met zijn gezin vaak moest verhuizen naar een andere garnizoensplaats.

Zo kwam hij op het Kasteel in Woerden terecht (op het Defensie-eiland) en het gezin woonde 3 jaar in een huisje op de Oudelandseweg. Dat huisje bestaat nu al lang niet meer, maar stond ongeveer op de plek Oudelandseweg 30. Jac. P. was toen 7–9 jaar, ging naar school en spijbelde veel. Hij was een hoogbegaafde leerling, die ondanks dat spijbelen niet met slechte rapporten thuiskwam. Integendeel, hij maakte lange zwerftochten door de omringende polders (tot aan Kockengen toe!) en kwam bijna altijd met een verzameling wilde planten thuis. In 2016 heeft onze KNNV afdeling daar een themanummer aan gewijd.

In 1877 verhuisde het gezin naar Amsterdam. Jac. P. ging in Amsterdam naar de Kweekschool voor Onderwijzers en Onderwijzeressen. Daarvoor moest hij een toelatingsexamen doen waarin ook de natuur aan de orde kwam. Daar wist Jac. P. uit eigen ervaring en waarnemingen erg veel van en hij moet in dit examen hierover geweldig uitpakten hebben. Hij slaagde en heeft een fantastische tijd op de kweekschool gehad. Vaak met de trein naar Haarlem en vandaar de duinen in, wandelen, observeren, notities maken. Met een geweldige conditie kon hij lange wandelingen maken (40 km per dag en dan ook de tijd kunnen nemen om details van de natuur uitgebreid te bekijken).

Texel. Jac. P. Thijssse heeft met zijn vrouw twee en een half jaar op Texel gewoond. Hij was daar onderwijzer met één andere leerkracht op een klein

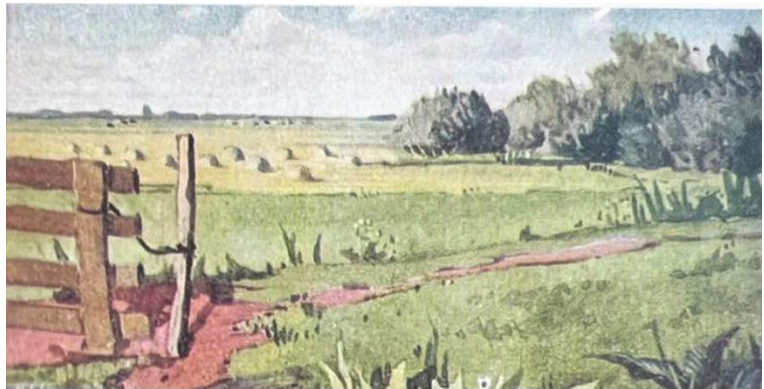
schooltje. Zijn vrouw mistte Amsterdam heel erg en wilde weer terug. En dat is ook gebeurd. Jan Wolkers was als kind al een groot bewonderaar van Thijsse en toen hij in 1980 op Texel ging wonen heeft hij voor Thijsse een groot monument gemaakt. Dat is in de buurt van Den Burg door een Cougar-helikopter op zijn sokkel geplaatst. Jan was als kind verslaafd aan de plaatjes van de Verkade-albums. Die zaten in de beschuitrollen en de ontbijtkoek-verpakking van Verkade. De jonge Wolkers heeft een keer om die plaatjes een beschuitrol bij de kruidenier achterovergedrukt. De beschuiten heeft hij als

Twee kemphanen in de polder

frisbees naar stadseenden in een gracht gegooid, de plaatjes werden in het passende album geplakt. Die albums van de gebroeders Verkade zijn een ongekend succes geworden. Thijsse had al eerder met Heimans fraai geïllustreerde boekjes over

de Nederlandse natuur geschreven. Maar de Verkade albums (waar je zelf de plaatjes moest inplakken) waren een ongekend succes (de prentjes “de Hollandsche Kade in 1935 en “twee kemphanen in de polder” zijn kopieën van die album-prentjes). Thijsse heeft in totaal 20 verschillende albums geschreven en de totale oplage was uiteindelijk 2 miljoen (Nederland had toen iets minder dan 10 miljoen inwoners). In bijna ieder Nederlands gezin was wel een Verkadealbum aanwezig. Bijna elke Nederlander wist toen wie Jac. P. Thijsse was.

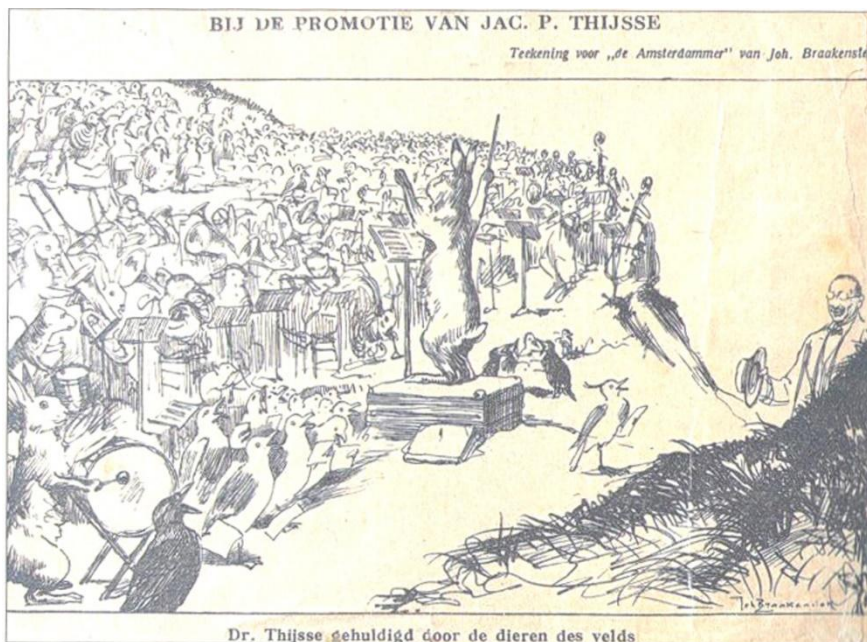

De Hollandse Kade in 1935

De Amsterdamse gemeenteraad wilde rond 1900 van het Naardermeer een vuilstortplaats van huiselijk afval maken. Dat is uiteindelijk niet gebeurd, door 1 tegenstem. Thijsse heeft met vereende krachten het Naardermeer kunnen kopen en daarmee was het eerste natuurmonument in Nederland een feit (en daardoor is de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in 1906 ontstaan). En dat was in velerlei opzichten uniek. In die tijd werd natuur gezien als “Woeste Grond” die uiteindelijk ‘ontgonnen moest worden tot nut van de samenleving’..... (Het Naardermeer was al een keer drooggemalen en daarna

gebruikt om graan te kweken. Dat heeft niet lang geduurd omdat het water vanzelf weer als kwelwater terugkwam. Die molen moest blijven draaien om de graanteelt daar in stand te houden en dat bleek te duur. Zo kwam het Naardermeer toen vanzelf weer terug).

Tijdens de crisis van de jaren dertig hebben honderden werkloze arbeiders het Amsterdamse Bos met daarin de 2 km lange Bosbaan (voor roeiwedstrijden) aangelegd. Dat was een groot project dat op 6 meter onder NAP uitgevoerd moest worden. Welke bomen daarin geplant moesten worden, dat wist Thijsse door zijn fenomenale kennis van het plantenrijk. Bomen zijn in modderige grond geplant en zijn uitgegroeid tot een prachtig gemengd bos dat tot vandaag een prachtig gemengd bos is gebleven.

Op 16 oktober 1922 ontvangt Jac. P. Thijsse een eredoctoraat van de Universiteit Amsterdam. Promotor is prof. Dr. Theo Stomps, hoogleraar Plantenanatomie en Plantensystematiek. En dat eredoctoraat was welverdiend: Thijsse had vele boeken over de

natuur geschreven, die hij door eigen waarnemingen en studie tot in detail kende. Hij heeft natuurbescherming in Nederland geïntroduceerd en met Heinsius en Heimans een geïllustreerde Flora geschreven (op pagina 152-156 lees je hoe je daarmee wilde planten op naam brengt). De uitreiking van dat eredoctoraat is in Bloemendaal groots gevierd. Honderden leerlingen zijn met lampionnen achter muzikanten in optocht naar zijn huis getrokken. Werden daar toegesproken door een bestuurslid van het Kennemer Lyceum, en gevolgd door doctor Thijsse met een vrolijke speech: *Jongelui, de bel is gegaan. We hebben dierkunde. We behandelen vandaag het feestvarken. Heb het maar voor jullie meegebracht en staat hier voor jullie.....* Ook in de Landelijke pers kreeg zijn erepromotie de nodige aandacht (karikatuur van Johan Braakensiek).

Jac. P. heeft duizenden kinderen op de lagere school de natuur laten zien. Zijn laatste onderwijsaanstelling was docent aan het Kennemer Lyceum. En die

betrekking hield op met zijn pensionering op 65-jarige leeftijd. Bij die pensionering heeft Thijsse een reis aangeboden gekregen: Indië. Zijn jongste zoon Co woonde met vrouw en 2 kinderen in Bandung. Co was daar als landbouwkundig ingenieur werkzaam in het gemeentelijke waterbedrijf. Jac. P. is met zijn vrouw Leen in september 1930 met een schip uit Genua vertrokken en waren 3 weken later op Java. Had zich in die weken met het 'eenvoudige

Javaanse vogels, Kleine spinnenjager (links) en Roodkoptimalia (rechts) - tekening van Jac. P. Thijsse

vogelboek van Koningsberger (met 'afschuwelijke zwartwitillustraties') redelijk kunnen inwerken in de Javaanse vogelwereld. Eenmaal op Java een prachtige tijd met zijn zoon Co, schoondochter en twee kleinkinderen in Bandung. En de tropische natuur op Java. Het was Leen die op Java een handig dagboekje

bijhield waarin een helder beeld van de koloniale samenleving beschreven is. En Jac. P. was druk met zijn observaties van de tropische natuur. Hij maakte ook tekeningen van vogels en hij kon ook wonderwel heel goed met teken- en kleurpotlood overweg, kijk naar zijn tekening van 2 Javaanse vogels (die tekeningen waren veel beter dan de vogelprenten in het boekje van Koningsberger). Na een verblijf van 8 maanden met de boot weer terug naar Genua en in mei 1931 weer terug in Bloemendaal.

Weer thuis had Jac. P. als gepensioneerd onderwijzer een dagtaak aan natuurbescherming achter zijn bureau. Maar dit werd even minder toen zijn vrouw Leen Thijsse op 5 mei 1938 aan darmkanker overleed. Hij bleef zich inzetten voor natuurbescherming, zeker toen de overheid hiervoor geen belangstelling meer had. De oorlogstijd die in 1939 in Europa aanbrak is voor Thijsse niet gemakkelijk geweest, maar hij bleef optimistisch. Had over natuurbescherming goede contacten met de Duitse bezetter. Op 7 januari 1945 is Jac. P. Thijsse overleden.

Dit is een zeer rijkelijk gedocumenteerd en makkelijk leesbaar boek. Geeft een prachtig beeld van de natuurvorser Jacobus Pieter Thijsse en het milieu waarin hij leefde en werkte. En niet te vergeten, als Thijsse er niet was geweest had Nederland er nu totaal anders uitgezien en veel slechter.

Naschrift van Henri:

Dr J. C. Koningsberger was geen ornitholoog. Hij was directeur van het suikerproefstation op Java. Voor ieder tropisch gewas dat in Indië geteeld werd, bestond een proefstation. Zo was er een proefstation voor tabak, voor koffie, voor thee, voor rubber enz. Daar werd onderzoek gedaan voor verbetering van de teelt en dat werd grotendeels betaald werd door de kwekers. Die konden ook allerlei problemen met hun gewas daar gratis laten onderzoeken. Koningsberger is na de oorlog weer naar Nederland gekomen, waar hij in Utrecht hoogleraar Algemene plantkunde werd. Hij schreef een goed boek over de fysiologie van planten. In 1962 met pensioen gegaan. Toen ik in 1963 in Utrecht biologie ging studeren heb ik in mijn eerste jaar plantkunde onderwijs gehad van zijn opvolger Prof. Rutger van der Veen. Die heeft in Indië op het suikerproefstation van Koningsberger gewerkt.

Als kind bezocht Thijssse tussen 1874 tot 1878 de Breeveldse molen en verwonderde zich over het 'kunstige raderwerk'. Tegenwoordig is de molen een gemaal zonder bovenbouw. De foto is van ± 1925 en staat in de speciale Fluitenkruid uitgave over Thijssse, genaamd Het "Heerlijke buitenleventje" van de jonge Jac. P. Thijssse in Woerden (red.).

Allerlei

Tekst en foto's Koos van Brakel

Kleine wintervlinder

De Nachtvlinderestafette is voorbij, maar wordt in 2026 weer voortgezet. Maar ook in de winter kan je nachtvlinders spotten. De kleine wintervlinder hebben we zelfs eens rond de jaarwisseling gezien. Soms zit hij op of bij de voordeur, aangetrokken door de lamp. Maar in de loop van de ochtend is hij dan weer vertrokken.

Boerenkrokus

In februari zal hij wel weer bloeien en zullen we de honingbijen van Chris van Iersel er weer op kunnen aantreffen en dat is dus in de Educatieve tuin. In februari maak ik altijd even een rondje in de tuin op zoek naar de vroege bloeiers. Waar de naam boerenkrokus vandaan komt is mij niet bekend, want ook de bonte krokus zal wel te vinden zijn in boerentuinen.

Paarse korstzwam

Bij paddenstoelen denken we meestal aan iets met een steel en een hoed of aan een elfenbankje, maar er is ook een groep zwammen die als een 'korst' op vaak dood hout te vinden is. De naam korstzwam is dan ook juist gekozen. De paarse korstzwam is er een voorbeeld van en evenals de gele korstzwam een algemene soort. Beide soorten zijn vaak te zien op gestapeld hout.

Toverhazelaar

Ook bekend als Hamamelis, een vroege bloeier, die zelfs al in januari in bloei te zien is. Geen familie van onze hazelaar, het blad lijkt er wel een beetje op. Oorspronkelijk kwamen er een paar soorten uit Japan, China en Noord-Amerika en daaruit zijn een aantal gekweekte varianten ontstaan. In het Von Gimborn arboretum vind je rode en gele soorten.

Kunst in de natuur?

'Natura artis magistra' ofwel 'de natuur is de leermeesteres der kunst'. Een bekende dierentuin heeft dit afgekort tot Artis. In de natuur is vaak kunst te vinden voor wie het wil zien. De Jugendstil of Art-nouveau is geïnspireerd door de vormen die in de natuur te zien zijn. Zelf heb ik een verzameling foto's van bijzondere vormen in bomen en struiken, b.v. van vergroeiingen en boomschorsen.

Werkgroepen

Vogelwerkgroep (VWG)

De Vogelwerkgroep komt **incidenteel op de 1e maandag van de maand** bijeen in het **NME centrum InBredius van 20.00 uur tot ± 22.00 uur**.

In de loop van het jaar verzorgen leden van de werkgroep excursies naar verschillende vogelgebieden in de buurt en een enkele keer iets verder weg.

Informatie over actuele plannen: vogels@woerden.knnv.nl (Dorothe Oostveen en Annelies Römer)

Planten- en Insectenwerkgroep (PIWG)

Iedere **3e maandag van de maand** komt de Planten- en Insectenwerkgroep (PIWG) bij elkaar op een nader af te spreken locatie van **14.00 uur tot ± 16.00 uur**.

Bij ongunstig weer en in de wintermaanden komen we bijeen in het **NME-Centrum InBredius van 20.00 uur tot ± 22.00 uur**.

Contact: koosvanbrakel@ziggo.nl (Marijke van Damme en Koos van Brakel)

Struïngroep

Een keer per maand wordt er door één van de leden van de struïngroep een excursie georganiseerd.

Contact: struinen@woerden.knnv.nl (John Mooij en Wietje Daams)

Paddenstoelenwerkgroep KNNV/IVN

Iedere **2e zaterdag van de maand** komt de Werkgroep Paddenstoelen bij elkaar in het **NME-centrum InBredius van 9.30 uur tot 11.30 uur**.

We bekijken dan paddenstoelen met behulp van de microscoop of brengen ze op naam met behulp van sleutels. Daarnaast inventariseren we jaarlijks enkele gebieden waaronder Landgoed Bredius en organiseren we onder elkaar paddenstoelen uitstapjes.

Contact: paddenstoelen@woerden.knnv.nl (Anja Knijff)

Werkgroep Landschapsbeheer

Onze werkgroep heeft haar werkterrein voornamelijk op het 550 ha. grote Landgoed Linschoten. Van oktober tot april wordt er op één zaterdagochtend in de maand van 9.00 tot 13.00 uur gewerkt in het parkbos of bij boeren op het landgoed. Wij werken met handzaag en takkenschaar. Vanwege de ARBO mogen alleen gecertificeerde vrijwilligers werken met de motorzaag.

Contact: voorzitter@woerden.knnv.nl (Kees Theunis)

Biodiversiteitsteam Woerden KNNV/IVN

De werkgroep vergadert 1x in de zes weken op dinsdagavond in het **NME-Centrum InBredius**. Wil je meedoen of meedenken? Of heb je een idee of een vraag?

Contact: btwoerden@gmail.com (Astrid Somers)

Adres NME-Centrum InBredius: Kievitsstraat 42, 3443 BG Woerden

Voor nadere informatie over activiteiten en contacten van de werkgroepen en de struïngroep: zie de recente KNNV Nieuwsbrief.

